

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/171332,83-rocznica-masowego-mordu-w-Szczuczkach-2-pazdziernika-2022.html>
26.04.2024, 20:33

83. rocznica masowego mordu w Szczuczkach - 2 października 2022

1 października 1939 r. w Szczuczkach Niemcy dokonali pierwszego na Lubelszczyźnie masowego mordu polskiej ludności cywilnej. Zginęło wówczas ponad stu mężczyzn, a ich ciała zostały spalone. Na miejscu złożenia ciał pomordowanych stoi dziś kaplica - pomnik. To tam w rocznicę zbrodni odbyła się uroczystość ku czci pomordowanych.

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Dr Mateusz Szpytma, zastępca prezesa IPN. Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Uroczystości w 83. rocznicę masowego mordu ludności cywilnej w Szczuczkach – 2 października 2022. Fot. Szczepan Barczyk (IPN Lublin)

Wiceprezes IPN dr Mateusz Szpytma złożył kwiaty pod pomnikiem Ofiar Zbrodni Komunistycznych w Wąwolnicy – 2 października 2022. Fot. IPN

W uroczystości odsłonięcia zrewitalizowanej kaplicy wzięli udział m.in. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma, dyrektor lubelskiego oddziału IPN dr Robert Derewenda oraz zastępca dyrektora Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa – Joanna Sulej-Piskorz. Na uroczystość złożyły się ceremonia składania wieńców pod pomnikiem, przemówienia okolicznościowe, a w części artystycznej – występ młodzieży ze szkoły podstawowej w Wojciechowie, orkiestry dętej OSP oraz kapeli z Wojciechowa. Na zakończenie uroczystości odprawiona została Msza św. w intencji pomordowanych.

– To była jedna z najtragiczniejszych zbrodni w tamtym czasie – mówi podczas uroczystości zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma. – Doszło nie tylko do rozstrzelania, ale także i do znieważenia zwłok. Ciała zostały spalone w szkole, a wcześniej nastąpiło rozstrzelanie i zbombardowanie przez armatę. Straszna zbrodnia dokonana za wyimaginowaną pomoc mieszkańców wsi dla wojska polskiego w końcówce roku 1939.

Remont pomnika ofiar mordu w Szczuczkach, czyli cmentarza i kapliczki, był współfinansowany przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wiceprezes IPN złożył także kwiaty pod pomnikiem Ofiar Zbrodni Komunistycznych w Wąwolnicy, położonej nieopodal Szczuczek miejscowości będącej symbolem represji komunistycznych wobec wsi.

Zbrodnia w miejscowości Szczuczki, 1 X 1939 r.

Od połowy września 1939 r. w rejonie Lublina działania bojowe prowadziła 4. Dywizja Piechoty Wehrmachtu (4. *Infanterie-Division*), której jednym z zadań, oprócz ochrony odcinka linii demarkacyjnej na linii rzeki Wisły, było wykrywanie i zwalczanie wciąż znajdujących się w terenie rozproszonych grup Wojska Polskiego w rejonie Lublina. W ostatnich dniach września 1939 r. dochodziło do potyczek z tymi grupami. Jedną z nich miała miejsce w Fajstawicach koło Krasnegostawu 25 września 1939 r. Oczywiście na zagrożenie to reagowano w sposób nadmiarowy. Ustalono, że grupy takie znajdują się m.in. na obszarze położonym na zachód od Lublina do linii rzeki Wisły, wobec czego teren ten postanowiono systematycznie przeczesać. Zadanie to realizowały oddziały wspomnianej wyżej 4. DP oraz 7. Batalion Karabinów Maszynowych (*MG-Bataillon 7*), wchodzące w skład IV. Korpusu Armijnego (*IV. Armeekorps*).

30 września 1939 r. wspomniany batalion stoczył potyczkę z polskim oddziałem^[1] w rejonie Wólki Łubkowskiej (tj. wsi sąsiadującej ze Szczuczkami). Do niewoli wzięto 120

jeńców. 1 października oddziały 4. DP[2] przeczesały obszar zlokalizowany między rzeką Wisłą a linią Stare Komaszycy-Wronów koło Bełżyc-Bochotnicy Kolonii. W obrębie tego obszaru znajdowała się miejscowość Szczuczki. W niemieckich dokumentach nie odnotowano w ogóle faktu zbrodni w m. Szczuczki[3]; jest za to informacja o jeńcach wziętych tego dnia (1.10) do niewoli, zdobytej broni maszynowej i jednym egzemplarzu armaty. Z całą pewnością za zbrodnię w Szczuczkiach odpowiedzialna była właśnie 4. DP.

Według ustaleń Głównej Komisji 1 października 1939 r. do wsi Szczuczki weszli żołnierze Wehrmachtu. W rejonie Szczuczek ujęli grupę polskich żołnierzy, wzięli ich do niewoli i najpewniej odtransportowali tego samego dnia do Lublina, gdzie znajdował się punkt zborny dla jeńców wojennych[4]. Budynek szkolny wyznaczony został na punkt zborny dla jeńców cywilnych. W samych Szczuczkiach rewidowano zabudowania w poszukiwaniu broni, a miejscowych cywilów-mężczyzn, odprowadzano do budynku szkoły i tam ich zamykano. Cywile ci byli przez żołnierzy niemieckich podejrzewani o świadome ukrywanie broni palnej bądź nieujawnianie informacji o broni zakopanej przez Wojsko Polskie. Jeszcze przed umieszczeniem cywilów w budynku szkolnym kilku z nich zostało zastrzelonych z broni krótkiej.

Z akt śledztwa z lat 70. XX w. wynika, że w pewnym momencie żołnierze niemieccy mieli otworzyć ogień do znajdujących się w budynku cywilów. Świadcowie nie precyzują jednak, co faktycznie było powodem otwarcia ognia.

Fakt otwarcia ognia, jak podają niektórzy świadkowie, również z armaty[5] (!) świadczy z całą pewnością o bardzo nerwowej reakcji ze strony niemieckich żołnierzy[6]. Biorąc pod uwagę przebieg innych podobnych zdarzeń, do których doszło we wrześniu-październiku 1939 r., można domniemywać, że mogło dojść do faktycznej próby ucieczki podjętej przez zgromadzonych wewnątrz budynku mężczyzn albo też żołnierzom dozorującym cywilów wydawało się, że cywile usiłują uciec. Takich chaotycznych strzelanin w trakcie kampanii w Polsce było bardzo dużo - ginęli w nich cywile i jeńcy wojenni.

Według ustaleń śledztwa prowadzonego przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Lublinie ustalono z imienia i nazwiska tożsamość 64 osób, zaznaczając jednocześnie, że ofiar musiało być o wiele więcej, a według ustaleń Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie liczba ofiar była wyższa, bo wynosiła ponad 100 osób.

Sprawa zbrodni w m. Szczuczki wymaga nowych badań, m.in. z uwagi na dostęp do archiwaliów niemieckich oraz niewykorzystane dotychczas dokumenty, zgromadzone w archiwach polskich.

dr Tomasz Sudół

**OBCHODY 83. ROCZNICY
MASOWEGO MORDU W SZCZUCZKACH**

**2 października 2022 r. godz. 10.30
przy Kapliczce - Pomniku Pomordowanych**

PROGRAM:

GODZ. 10.30 - UROCZYSTE ODSIĄNIĘCIE MIEJSCA PAMIĘCI

- ZŁOŻENIE WIEŃCÓW
- PRZERÓWIENIA OKOLICZNOŚCIOWE
- CZĘŚĆ ARTYSTYCZNA W WYKONANIU MŁODZIEŻY ZE SZKOŁY PODSTAWOWEJ W WOJCIECHOWIE
- KONCERT ORKIESTRY DĘTEJ OSP w WOJCIECHOWIE
- KONCERT KAPLEI WOJCIECHOWSKIEJ

GODZ. 11.30 - MSZA ŚWIĘTA W INTENCJI POMORDOWANYCH

Organizatorzy:
Społeczność Wsi Szczuczki
Współpraca: Rada Gminy Wojciechów
Gminy Śródmieście Kultury w Wojciechowie
Proboszcz Parafii Łubki

[1] Oddział ten według rozpoznania przeprowadzonego przez 7. Batalion Karabinów Maszynowych liczył ok. 500 żołnierzy i miał na swoim wyposażeniu działa. 7. Batalion od 29 września 1939 r. podporządkowany był dowódcy 4. Dywizji.

[2] Zadanie to powierzono następującym elementom 4. Dywizji. Były to: 52. Pułk Piechoty (*Infanterie-Regiment 52*), Grupa „Hende” (*Gruppe Hende*), złożona z III batalionu 4. Pułku Artylerii (*III/Artillerie-Regiment 4*) oraz 10. Pułku Piechoty (*Infanterie-Regiment 10*) oraz I batalion 40. Pułku Artylerii (*I/Artillerie-Regiment 40*).

[3] To akurat było typowe dla armii niemieckiej, która nadzwyczaj rzadko przyznawała się do jakichkolwiek zbrodni na ludności cywilnej lub jeńcach wojennych. Powszechną praktyką było nieodnotowywanie tego typu zdarzeń w meldunkach.

[4] Punkt zborny dla jeńców wojennych w Lublinie ustanowiony był w hangarach lotniska przyzakładowego przy Lubelskiej Fabryce Samolotów.

[5] Jeśli tak faktycznie było to była to armata z I batalionu 40. Pułku Artylerii (*I/Artillerie-Regiment 40*) lub III batalionu 4. Pułku Piechoty (*III/Artillerie-Regiment 4*). Oba bataliony wchodziły w skład 4. DP, a ich żołnierze brali udział w opisywanych wyżej działaniach w dniu 1 października.

[6] Armia niemiecka stosowała w 1939 r. następującą praktykę: jeśli uznano, że cywile mogą być uwikłani w ukrywanie broni palnej, byli oni albo rozstrzelani na miejscu (przez pluton egzekucyjny) albo odprowadzani na punkty zborne, skąd przekazywano ich w ręce aparatu policji, która kierowała takie osoby do obozów koncentracyjnych, zlokalizowanych

na terenie Rzeszy Niemieckiej.